

Grote theologen IX/2: Nadia Bolz-Weber (1969) 25 oktober 2022

Verantwoording

De laatste jaren heb ik bij 'Grote theologen' steeds geprobeerd niet alleen oudere witte westerse protestantse mannen te kiezen, in mijn theologische spectrum sterk oververtegenwoordigd, maar te zoeken naar diversiteit. Vandaar Nadia Bolz-Weber. Zeer verschillend van de eerste van dit seizoen, Frans Breukelman, deelt zij met hem in elk geval dat beiden niet niet langs de gebaande paden lopen, zijn niet bang tegen schenen te schoppen en te breken met geliefde tradities.

Leven

Nadia Bolz groeide op in Colorado Springs, in een fundamentalistisch christelijk gezin. In haar tienertijd leidde ze een wild leven, ging kort studeren maar raakte aan drank en drugs, en voelde zich een outsider. Op zeker moment kickt ze af, wordt en blijft geheelonthouder. Maar helemaal in het gareel raakt ze niet: ze lijdt onder depressies en wisselende gemoedstoestanden, woede-uitbarstingen. Inmiddels heeft ze tatoos verzameld over haar hele lichaam, met onder andere het kerkelijk jaar en het evangelie. Ze werkt in een restaurant en ook als *stand-up comedian*.

In 2004 houdt ze een toespraak bij de dood van een vriend die zelfmoord pleegde, en dan weet ze zich geroepen tot pastor. Ze gaat studeren, wordt in 2008 geordineerd als Luthers predikant, en begint in Denver een eigen kerk, *House of All Sinners and Saints*. Een bijzondere kerk: een derde van de leden behoort tot de LHBTI-gemeenschap, een collega-pastor is *drag queen*, de kerk trekt kerk-gangers vanuit het drugscircuit. Haar ster rijst snel: ze wordt gevraagd voor toespraken bij tal van gelegenheden over de hele wereld, en schrijft boeken, waarvan enkele bestsellers worden. Ze staat bekend om haar niet erg gepolijste taalgebruik: hoewel haar Engels bepaald stijl heeft en niet eenvoudig is, kom je geregeld 'shit', 'fuck' of 'bullshit' tegen. Ze is ook niet bang voor controversiële acties (zie verderop) en daarbij sterk feministisch.

Sinds 2021 is ze in dienst van het Lutherse kerkverband in de Rocky Mountains als *Pastor voor publieke verkondiging*. Ze was getrouwd met, inmiddels gescheiden van Matthew Weber, hij was het die haar in contact bracht met de Lutherse kerk. Ze hebben twee kinderen, Harper en Judah.

Theologie

In haar theologisch denken is er één aspect dat alles doordrenkt: het besef dat de mens voor God geen enkele valse schijn kan ophouden, en voor niets geschikt is vanuit zichzelf, dus zondaar is; *maar*, dat God juist die mens als zondaar aanziet als *heilige*, en kan gebruiken op zijn manier, zodat die mens tot van alles in staat is dat 'ie nooit voor mogelijk had gehouden. Het is het *simul justus ac peccator*, 'tegelijk gerechtvaardigde en zondaar' van Maarten Luther. Maar dat dan uitgewerkt in alle eerlijkheid en psychologische diepgang, met humor, radicaliteit en zelfkennis.

Stijl

Verwacht van deze theoloog dus geen gedegen uiteenzettingen over exegese of dogmatiek; haar benadering is helemaal vanuit de praktijk. Elk van de hoofdstukjes in haar boek *Accidental Saints* (lett. 'Toevallige heiligen', Nederlandse uitgave *Vrijpraak voor Losers*) draait om een persoonlijke beleving of ontmoeting. Dat wil niet zeggen dat ze geen serieus of belezen theoloog is! Maar ze weeft dat theologisch denken door de anekdotes heen. Dat is deels iets eigens van haar, maar ook wel een stijl die in de Verenigde Staten veel normaler is dan in Europa, denk aan de manier van preken van de Amerikaanse TV-pastors. Enkele voorbeelden.

Heiligen: rolmodellen zonder vlekje?

Als ze begint met het stichten van een kerk in Denver, komt ze erachter dat al rond 1901 een vrouw daar al eens een kerk gesticht heeft, en zelfs bisschop van die kerk is geworden. Natuurlijk denkt ze, een rolmodel te hebben gevonden: een kerkplanter, een feministe, een sterke vrouw! Ze wil haar naam al op een tegeltje zetten en toevoegen aan de reeks heiligen voor haar eerste Allerheiligenviering; maar helaas, diezelfde vrouw blijkt óók rabiaat antikatholiek (jammer), antisemitisch en racistisch (vreselijk), en aanhanger van de *Klu Klux Klan* (onvergeeflijk). Dus geen tegeltje?

Het blijkt een leermoment: het besef dat heiligen niet volmaakt zijn, en niemand perfect is, jijzelf ook niet. Dus wordt die naam ook genoemd.

- *Hoe zien we dit tegen het licht van onze huidige cancel-cultuur? Een goede zaak om mensen niet meteen te annuleren? Maar betekent dat, dat er geen verschil meer is, en je iedereen op je 'heiligenkalender' moet toelaten? Winnie Mandela? Kyrill I, patriarch van Moskou?*

Wapens en dubbele moraal

Als liberale Amerikaanse heeft ze uiteraard helemaal niets met conservatieve Texanen die voorstanders zijn van het recht om wapens te dragen. Maar ze heeft wel een vriend in die kringen, een beetje om te laten zien dat ze ook buiten haar eigen *bubbel* kijkt. Als die vriend haar meevraagt naar een *shooting range* en ze oefent met schieten met een pistool, heeft ze een geweldige ochtend, al begrijpt ze nog steeds niets van zijn gewoonte om altijd een wapen bij zich te dragen.

Als korte tijd later haar eigen moeder bedreigingen ontvangt van een verwarde vrouw die zich tekort gedaan voelt, en mogelijk gewapend is, en die weet waar haar ouders naar de kerk gaan, dan is ze heel blij te horen dat haar broer, die naar dezelfde kerk gaat, een vuurwapen meeneemt om hun ouders te kunnen beschermen, mocht de vrouw ze iets aan willen doen.

Onmiddellijk signaleert ze de paradox: *zij is blij dat naar broer een vuurwapen meeneemt naar de kerk?! Conclusie: hoe waag je het, je te verheffen boven een ander? Je wilt jezelf moreel beter voelen door tegen wapengeweld te zijn, maar komt het dichtbij, is het je eigen familie die bedreigd wordt, dan ligt dat ineens anders.*

Dat betekent dat ze bij een volgende publieke uitbarsting van woede rondom een dodelijke schietpartij (George Zimmerman, die de ongewapende zwarte tiener Trayvon Martin doodschoot omdat hij zich 'verdacht gedroeg', werd vrijgesproken) niet op haar gebruikelijke manier kan ageren tegen wapengeweld en vuurwapenbezit. Ze moet erkennen dat ook zichzelf vreedzaamheid *en* geweld in zich draagt. Ze is dus als pastor niet het rolmodel dat voorgaat in het volgen van Jezus: 'Ik ga niet achter Jezus aan. Het is Jezus die achter mij aanzit'.

Wat haar troost, is de gedachte dat Jezus nooit in moreel opzicht hoogstaande mensen uitzoekt om zijn voorbeeldige volgelingen te worden, maar juist moreel bedenkelijke mensen inschakelt.

Tegenstand

Deze wijze van theologiseren heeft uiteraard de nodige tegenstand opgeroepen. Terwijl sommigen haar als uithangbord willen gebruiken om te laten zien dat Lutherse theologie ook 'cool' kan zijn, denken anderen dat haar verleden en haar krachtig taalgebruik schadelijk kunnen zijn voor de jeugd. Een lange citaat om te horen hoe ze dat gegeven gebruikt in een toespraak tot de Lutherse Jeugd-bijeenkomst in de *Superdome*:

Een aantal van jullie ouders waren er absoluut niet blij mee dat ik vanavond de spreker zou zijn,' zei ik. 'Ze vonden het geen goed idee dat iemand met mijn verleden duizenden tieners zou toespreken. En weet je wat ik hierop te zeggen heb?' Ik wachtte even. 'Ze hebben absoluut gelijk.'

Stilte. Ik haalde diep adem en ging verder. 'Iemand met een verleden zoals dat van mij, van alcoholisme, drugsgebruik, losbandigheid, liegen en stelen, zou hier niet mogen spreken. Maar weet je wat? Iemand met mijn heden, wie ik nú ben, zou dat ook niet mogen. Ik ben een sarcastisch, zwaar getatoeëerd, chagrijnig mens, die vloekt als een ketter! Ik ben een

fout mens, die echt niet tot jullie zou moeten spreken. Maar weet je wat?' vroeg ik. 'Zo werkt de God waar we het hier vanavond over hebben, mensen!'

De kids gingen uit hun dak. Ze klapten, joelden, gingen staan, uit hun dák.

Ik was stomverbaasd. Ik had er geen idee van dat ze ook maar luisterden. Het duurde even voordat ze stopten en toen ging ik verder. 'Laat me iets vertellen over deze God.' Ik vertelde hun dat deze God altijd gebruik heeft gemaakt van imperfecte mensen, dat deze God onder ons heeft gelopen en met alle verkeerde mensen at en de melaatsen kuste. Ik vertelde hun dat dit een God is die opstond uit de dood en gegrilde vis at met zijn vrienden op het strand en toen opsteeg naar de hemel en vooral in de meest aanstootgevend gewone dingen bij ons is: in graan, wijn, water, woorden. Ik vertelde hun dat deze God *nóóit* te vatten is geweest. 'En dat hoeft ook niet, want deze God zal jou gebruiken, deze God zal ieder van jullie gebruiken, en niet alleen je krachten, maar ook je zwakheden en fouten. Je zwakheid is vruchtbare grond voor een vergevende God. Hij kan hieruit iets nieuws en iets moois maken, dus denk nooit dat je er alleen met je talenten en gaven mag zijn. *Dit* is wat het betekent om lutheraan te zijn.' *Chloe, weet je wat jij bent? Je bent een lutheraan. Net als ik.* En weer gingen ze uit hun dak.

Hierdoorheen voelt u de bijbelse associaties, denk aan 1 Korintiërs 1:26-31, 'wat in de ogen van de wereld onbeduidend is en wordt veracht, wat niets is, heeft God uitgekozen om wat *wél* iets is teniet te doen.' Zij verbindt dit met het verhaal van Jona. Ze zag namelijk enorm op tegen deze toespraak, probeerde eronderuit te komen, en voelde zich min of meer gedwongen, zoals Jona uit de walvis op het land gegooid. Haar eerste versie van de toespraak slaat in haar eigen ogen en in die van haar familie en vrienden nergens op. Ze dankt het succes van die avond dan ook niet aan haar werk en haar talenten, maar aan God: hij schonk haar de ontmoeting met Chloe, het meisje dat ze noemt in de speech; ze ontmoette haar in het vliegtuig naar de conferentie. Een meisje dat ook 'niet past' in haar klas, haar leeftijdsgroep, met de sporen van zelfverwonding nog op haar armen. Van haar krijgt ze de moed om haar getob ('ik kan het niet, ik ga af!') te boven te komen en het verhaal te vertellen dat verteld moet worden.

Ik kan me voorstellen dat dit verhaal, dat uiteindelijk het verhaal van een groot succes is (35.000 tieners die van jouw woorden uit hun dak gaan!) bij ons gemengde gevoelens oproept. Maar ze blijft zelfkritisch: ook de woorden 'God gebruikte mij om iets te doen' kunnen ijdelheid en trots verbergen. Tegelijk: 'Ik kan het niet' roepen kan evenzeer arrogant zijn: wie ben jij, dat God je *niet* zou kunnen gebruiken...?

Reacties: wat vinden we hiervan?

Zelfkritiek

Haar zelfkritiek blijft overal doorheen een rol spelen; ze kent zichzelf goed en beseft dat ze heel succesvol is en zo ook wordt gezien. Op zeker moment wordt ze toevallig de informele steun en toeverlaat, 'pastor', van een bisschop wiens vrouw ernstig ziek is en sterft. Daar is ze blij mee en heimelijk ook best trots op, moet ze erkennen. En ze worstelt met die tegenstelling tussen het helpen van anderen en Christus present stellen in de wereld, en haar eigen trots daarin. Dan kijkt ze nog eens goed naar Matteüs 25:31-46, waar geschreven staat dat wij Jezus ontmoeten *in de noden van de behoeftige, de arme, de zieke, de gevangene*. Wat betekent dat?

Iedereen voor wie de armen geen abstracte categorie zijn, maar echte mensen van vlees en bloed, weet dat de armen en hongerigen en gevangenen geen romantische speciale klasse van christelijke mensen zijn. En degenen die in hun behoeften voorzien, zijn geen romantische speciale klasse van christelijke mensen. We zijn allemaal even zondig en heilig als de ander. Nee, Christus komt tot ons in de *behoefte* van de armen en hongerigen, behoeften die door een ander worden vervuld, zodat de stralende verlossing van God bekend mag worden.

Niemand hoeft Jezus te spelen. Maar we kunnen Jezus wel ervaren op die heilige plaats waar we in de behoeften van anderen voorzien en waar in onze eigen behoeften wordt voorzien. Wij zijn allemaal de behoeftigen en mensen die in behoeften voorzien. Onszelf of iemand anders in slechts één categorie te plaatsen, is liegen tegen onszelf.

We zien haar nadruk op de wederkerigheid en solidariteit tussen helper en behoeftige. Helpen betekent dat niet wij Christus aanbieden aan een wereld die dat nodig heeft, en evenmin dat de arme en behoeftige voor ons Christus zijn – geen illusies, die armen en behoeftigen zijn geen betere mensen dan wij. Het is over en weer.

Liturgie

In haar boek gaat het opmerkelijk veel over liturgie. Je zou denken dat iemand die zo alternatief gelooft, zo wild en onafhankelijk denkt, niet veel op zou hebben met liturgie, maar het tegendeel is waar. Geleidelijk kom je erachter dat die losse verhalen over mensen, waarin af en toe een kerkelijk feest voorkomt, precies de volgorde van het kerkelijk jaar aanhouden, van Allerheiligen via Advent en Kerst via Aswoensdag, Witte Donderdag en Goede Vrijdag naar Pasen, en terug naar Allerheiligen. De liturgie blijkt over het leven te gaan, en de rituelen bij die liturgie blijken alles te maken te hebben met het dagelijks leven, vooral met gebrokenheid van levens en met persoonlijk falen. Ze zoekt daarbij naar het wezenlijke in de liturgie, daar waar de pijn en de vreugde beleefd worden, en verbindt dat met het concrete leven. Zo viert haar gemeenschap Goede Vrijdag, inclusief het *Beklag Gods*, Gods verdriet over zijn mensen, en ze vertelt hoe ze in processie naar een huis gaan waar kort tevoren een gezinsdrama heeft plaatsgevonden: een moeder die haar kinderen en zichzelf doodde. *Daar* wordt gezongen 'Where were you when they crucified my Lord', en ook wordt de omgekeerde vraag gesteld: Was Jezus erbij, toen dit drama plaatsvond? Haar antwoord vind ik indrukwekkend:

'Als mensen die geloven in een God die geweld verdroeg en beantwoordde met liefde, kan het antwoord niet anders dan ja zijn.'

Maria

Als protestants meisje staat Mariaverering natuurlijk ver van haar af: als ze een katholiek vriendinnetje krijgt met een Mariabeeld thuis, is dat een schok. In haar traditie neemt Maria een kleine plaats in, hooguit wordt haar gehoorzaamheid geprezen. Op zeker moment krijgt ze meer van doen met Maria. Haar 'Mariologie' begint ermee, dat wat Maria overkomt volgens het bijbelverhaal, de aankondiging door de engel, haar *niet* overkomt omdat ze zo geschikt of vroom zou zijn; dat *wordt* ze. Ze verwerpt met kracht de gedachte dat Maria zondeloos zou zijn, zelfs vanaf haar geboorte. In dat geval zou God namelijk geen echt mens, geen echte vrouw, als moeder voor Jezus hebben gekozen: 'vrouwen zijn in principe zondige, vleselijke verleidsters' (ze is ook sterk in ironie en retorische overdrijving). Maar ze is ook niet helemaal tevreden met het progressieve beeld van Maria als vrouwelijke tiener-Che Guevara uit de eerste eeuw, op grond van de Lofzang van Maria, die inderdaad wél de omverwerping van de maatschappelijke orde betekent – maar ze ziet de moeder van de Vredevorst nu eenmaal niet met een Kalasjnikov. Voor haar is het verhaal het bewijs, dat je Gods gunst niet hoeft te verdienen, maar geschonken krijgt:

We kennen de details van haar leven niet, maar ik ben geneigd te denken dat ze een normaal meisje was, met alle worstelingen en complexiteiten die daarbij horen. Misschien was Maria's moedigste daad wel dat ze geloofde dat God haar zijn gunst had geschonken.

Seksualiteit

Van Maria naar (vrouwelijke) seksualiteit: die heeft haar bijzondere aandacht. Haar boek *Shameless* (2018) slaat een andere toon aan. Hoewel op dezelfde manier geschreven, vanuit persoonlijke erva-

ringen en ontmoetingen, komt ze daar veel duidelijker met een maatschappelijke stellingname, en een die behoorlijk de zaak op scherp zet.

Ze veegt de vloer aan met het brave christelijke beeld van seksualiteit: dat de ware seksuele houding die is, dat je bij je biologische geslacht blijft, heteroseksueel bent, geen seks hebt voor het huwelijk, trouwt met iemand van het andere geslacht en daar eeuwig bij blijft. Dat zou 'Gods plan' zijn?

'Heel weinig mensen op de planeet passen in dat plaatje. Meghan [*een transgender uit haar gemeente*] past niet in dat plaatje. Ik pas niet in dat plaatje. Eveneens niet opgenomen in dat plaatje zijn gescheiden mensen, mensen in ongelukkige huwelijken, mensen die seks hebben voor het huwelijk, mensen die masturberen, asexuelen, homoseksuelen, biseksuelen, mensen die niet christelijk zijn, mensen die gender non-binair zijn... Als dat 'Gods plan' is, dan heeft God slecht gepland.'

We kennen haar inmiddels als fervent pleitbezorger van de *losers*, de mensen die niet in de pas lopen. Die lijn zet ze door richting transgenders, homo's en lesbo's, mensen met een ongewenste zwangerschap en welke andere vormen van seksuele gedragingen ook; die zijn allemaal voor God niks minder. Ze heeft geen probleem met mensen die in het straatje van de kerkelijk leer lopen en daar gelukkig mee zijn: als het voor jou werkt, prima. Maar ze laat zien hoe de gedachte van 'wachten met seks tot het huwelijk' snel kan verworden tot het idee dat seks feitelijk slecht en zondig is. En daar gaat het mis, daar wordt christelijk geloof uitgespeeld tegen de behoeften van ons lijf en onze ziel. Dat betekent niet dat 'alles goed is'. Ze laat zien dat de boodschap dat vrouwen zich moesten onderwerpen aan mannen, er oorzaak van is dat wat feitelijk seksueel misbruik of verkrachting was, werd toegedekt. En zo komt ze tot de conclusie dat de kerkleer op het gebied van seks *schadelijk* is geweest voor lichamelijk en geestelijk welzijn.

Maar 'de Bijbel zegt het toch?' Bolz-Weber gelooft dat de kerk ernaast zit met die traditionele leer. Ook de samenleving heeft schuld, die zo enorm geseksualiseerd is, waar iedereen beoordeeld wordt of 'ie een lichaam heeft dat overeenkomt met het ideaal, of niet, en waarin je vooral je behoeften moet vervullen – ook dat is fout. Maar de fout van de kerk is erger, want daar wordt God mee verbonden.

Ze doet een krachtige aanval op de *purity movement*: een streng-christelijke campagne in de VS, sinds 1995, die tieners aanzet tot totale onthouding voor het huwelijk en ze dat laat bevestigen met een eed en het dragen van een *purity ring*. Deze vaak door de omgeving afgedwongen gelofte berooft mensen van een natuurlijke seksuele ontwikkeling, ontnemt ze vreugde, maakt ze tot makkelijke slachtoffers en onzekere minnaars. Ze noemt voorbeelden van mensen die wachtten, bedrogen werden door hun eerste minnaar, toen alles wilden inhalen met willekeurige seks, allemaal ellende. Wat dan?

Heiligheid, geen reinheid

Wat zij wil is een nieuw besef van *heiligheid*. Niet de 'purity', reinheid, van moreel vlekkeloos gedrag, maar de heiligheid van de vereniging van twee mensen in liefde, die niet anders is dan de heiligheid van het 'Heilig, Heilig, Heilig' van het Avondmaal.

Waarop geen reinheid? 'Purity' is de keuze voor het radicale nee-zeggen, maar dan kan het nooit radicaal genoeg zijn (Amerikanen draven ook wel door: er zijn acties om zelfs daten en kussen voor het huwelijk tegen te gaan... JD). Ze vergelijkt die radicaliteit met de drooglegging in de VS, het totaalverbod op alcohol (1920-1933), waarin de kerken voorop gingen, ondanks Jezus' optreden in Kana... In plaats van tot een heilig levend volk leidde dat tot hypocrisie, een bloeiende zwarte markt, illegale verkoop, en bloei van de georganiseerde criminaliteit. Hetzelfde krijg je met elke op 'totale onthouding' gerichte beweging: die leidt tot ongepaste trots bij wie het lukt, tot wanhoop bij wie het niet lukt. Dat gaat totaal in tegen haar besef dat *elk mens* een heilige is en tegelijk een zondaar. Heiligheid is goed, brengt verbinding; reinheid brengt scheiding tussen de 'goede' en de 'slechten'.

Ze heeft van haar woede een actie gemaakt: in 2018 vraagt ze vrouwen die dat willen, haar hun 'purity rings' toe te sturen. Ze smelt de ringen om tot een sculptuur van een vagina, die ze op Valentijnsdag 2019 aanbiedt aan feministe Gloria Steinem.

Ze wijst erop dat Jezus juist steeds de grenzen van het fatsoen doorbreekt, door te eten met hoeren en tollenaars, door zich te laten zalven door een vrouw die zijn voeten met haar haren afdroogt, een daad van ongehoorde intimiteit. De reactie van de omstanders is altijd hetzelfde: 'Ze keren de rug toe aan het heilige intieme moment, en beschuldigen Jezus van onreinheid'. Tussen de regels door wordt duidelijk hoe dit te maken heeft met haar eigen jeugd, in benepen kleinsteden Colorado. In de 80'er jaren was de emancipatie daar echt nog niet doorgedrongen, vrouwen waren er om dienstbaar te zijn, en hun plaats te kennen. Het is er vrij erg: christelijke lessen in hoe je een braaf meisje hoort te zijn, keurig opgemaakt maar niet de lust van jongens opwekkend. Ze maakt gehakt van de hypocrisie, dat jongens en mannen in haar omgeving vrijelijk seksistisch praten over meisjes, en de meisjes hun best moeten doen niet de lust op te wekken.

'Zo zat het sinds de hof van Eden, zei men. En het is moeilijk iets seksistische nonsens te noemen, wanneer autoriteiten om je heen vertellen dat het de bijbelse waarheid is'.

En dan gaat ze frontaal in de aanval: elke beweging waarin mannen beslissen over vrouwen, vrouwen domineren, fysiek of geestelijk belagen, is *ketters*: lijkt van de buitenkant wel christelijk, maar is dat niet. Daarbij komen kerkvaders voorbij, die vrouwonvriendelijke theologie ontwikkelden. Tertullianus die meent, dat de zonde van Eva het beeld van God in de mens vernietigd heeft – 'wat denkt *hij* klein over God, zo machtig zijn vrouwen echt niet!' En Augustinus bracht ons de gedachte van de erfzonde. Ze begrijpt dat wel, in *zijn* leven en in *zijn* tijd, iedereen mag de bijbel op zijn manier lezen, maar *zij* dan toch ook in haar tijd op haar manier. Zij leest Genesis 1:26-27 zo, dat God de mens, *elk mens*, als mannelijk en vrouwelijk schiept!

De pijnpunten

Pijnlijk wordt het, wanneer de traditionele kerkleer erg gaat wringen met de levens van mensen. Zij blijft het opnemen voor de mensen die het niet redden binnen die strakke moraal. In een persoonlijk relaas rondom een pleeg-baby waar ze gek op was, haar eigen abortus en de geboorte van haar beide kinderen.¹ Het kan: intens verdriet hebben over die stap en toch geen spijt, weten dat het op dat moment de betere stap is.

*Zalig zijn de agnosten.
Zalig zijn zij die twifelen. Degenen die het niet zeker weten, die nog verrast kunnen worden...
Zalig zijn zij die niets te bieden hebben...
Zalig zijn zij voor wie de dood geen abstractie is.
Zalig zijn zij die hun dierbaren hebben begraven, voor wie tranen een oceaan zouden kunnen vullen.
Zalig zijn zij die genoeg hebben liefgehad om te weten hoe verlies voelt.
Zalig zijn de moeders die een miskraam hebben gehad.
Zalig zijn zij die niet meer de luxe hebben om dingen als vanzelfsprekend te beschouwen.
Zalig zijn zij die niet kunnen instorten omdat ze het leven voor alle anderen bij elkaar moeten houden.
Zalig zijn de moederlozen, degenen die alleen zijn, degenen van wie zoveel is afgenomen. Zalig zijn zij die 'er nog niet overheen zijn'...
Zalig zijn zij die niemand anders opmerkt. De kinderen die alleen aan de lunchtafels van de middelbare school zitten... De sekswerkers en de nachtploeg straatvegers...
Zalig de barmhertigen, want zij hebben het begrepen.*

Vraag: ik kan me voorstellen dat velen haar op dit punt niet volgen. Hoeft ook niet. Kunnen we haar wel begrijpen?

¹ Wat ik niet wist: tot in de 60er jaren waren ook conservatief-christelijke theologen (ze noemt Bruce Waltke) van mening dat de mens pas een ziel kreeg bij de geboorte (zo ook joodse traditie). Dat zet abortus in een heel ander licht. Vanaf dat moment is de situatie veranderd en het hele debat enorm gepolitiseerd.

Kan alles?

Denk niet dat nu alles mag en kan. Ze probeert een eigen seksuele ethiek te ontwikkelen. Die begint eenvoudig bij de WHO-definitie van seksualiteit, en daar komt uit: *vrij*, zonder dwang, met wederzijdse instemming. Dat is een begin, maar *christelijke* seksuele ethiek moet nog meer zijn. Een nog zo prettige wederzijds seksueel bevredigende relatie waarbij je intussen je partner bedriegt, is niet goed: dan is er wel *vrijheid* maar wat ontbreekt is *zorg* voor die ander. Zo komt een ethiek naar voren waarin we ons vermoedelijk goed kunnen herkennen, die inclusief is maar niet losgeslagen.

Centrale boodschap

Haar boodschap is uiteindelijk, dat wij kwetsbare wezens zijn, die onze onafhankelijkheid koesteren maar in wezen *elkaar en God nodig hebben*. Erkennen, dat je iemand / iemand nodig hebt, is geen teken van zwakte maar van kracht. Het ware geloof is, niet streven naar volmaaktheid en anderen die dat net iets minder lukt daarop afrekenen, maar voluit je menselijkheid en je *onvolmaaktheid* erkennen.² Hoe radicaal en alternatief ook, Lutherser zul je het niet gauw vinden.

Evaluatie

Een persoonlijke stijl van schrijven vraagt een persoonlijk reactie. Als ik haar boeken lees, word ik meestal gefascineerd en soms geïrriteerd – maar ja, Jezus irriteerde mensen ook mateloos...

- Ze kan schrijven! Ze schrijft met een directheid die je raakt. Soms wel heel Amerikaans, de ontmoetingen wat al te toevallig, de nadruk wel erg op haar eigen persoon.
- Focus op persoonlijke problemen, bijvoorbeeld haar eigen leven als succesvolle pastor die te veel bordjes omhoog moet houden. Er komen ook anderen in voor, maar dan bijvoorbeeld een gehandicapte die geweldig haar handicap te boven komt. Hoewel kritisch tegen alle succesverhalen die de Amerikaanse zelfhulp-scene zo kenmerkt, komt ze toch niet los van die ondertoon, zelfs niet in de omkering: ook een *loser* is eigenlijk een winnaar.
- Heel zelden lukt iets *niet*. Hoe triest ook, daar wordt het wel realistischer van. Mensen die ondergaan, suïcide plegen. Een vrouw die moet bevallen van een dood kind, pakje sigaretten naast haar bed, vier andere kinderen zijn haar al afgenomen, 'allemaal de schuld van de wijkagent en de jeugdhulpverleners...' Geen enkel inzicht in haar eigen rol in dit alles. Bolz-Weber krijgt dat ook niet voor elkaar. Maar ook dat draait om het persoonlijke, om zelfinzicht. Zijn het 'eerste-wereld-problemen': hoe zie ik mezelf, hoe zien anderen mij?
- Het gaat *vrijwel alleen* over zonde en genade. Heel authentiek en in de diepte. Net niet helemaal Luther's 'Hoe krijg ik een genadige God'; dat is het probleem niet, God *is* je allang genadig. Je moet vooral doorkrijgen hoe je *zelf* je eigen ego hoog aan het houden bent, en niet bereid bent jezelf als zondaar *en* als begenadigde te zien. Maar is dat het hele leven? Ze is zeker niet blind voor samenlevingsvragen en heeft daar een scherp, meestal progressief oordeel over, maar het is niet haar eerste aandachtspunt. Theologisch gezegd: blijft ze niet bij de rechtvaardiging hangen (Luther) en komt ze wel voldoende toe aan de heiliging (Calvijn)?
- Soms wordt in haar verhalen wel véél gebeden, door haar én voor haar. Blijkbaar is het in haar kerkelijke setting gewoon, iemand in de hal van de kerk voor de dienst te vragen voor je te bidden. Bij een trip naar Israël troost ze iemand die bang is in een kabelbaan: 'Als God de muren van Jericho kan laten omvallen, dan kan hij ook deze kabelbaan wel veilig beneden krijgen'. Ontroerend qua vrome eenvoud, maar het helpt mij niet.
- Dit alles neemt niet weg dat haar werk mij raakt. Haar boeken en de voorbereiding van deze avond hebben mij tijden beziggehouden, dat is op zich al een kunst. Van harte aanbevolen!

De laatste vragen

- Raakt het u ook en zo ja waar? Of is het te *woke*?
- Wat houdt u ervan over, wat is blijvend, nieuw, om vast te houden?

² Ik mis eigenlijk alleen nog het vaak verkeerd begrepen citaat 'Pecca fortiter', 'Zondig sterker!' van Luther.